

Ajankohtaista saavutettavuudesta

Mitä laissa vaaditaan? Mitä pitäisi nyt tehdä?

Digitaalinen kulttuuriperintömme -seminaari 6.9.2019

Kirsi Yläne & Miia Kirsi, saavutettavuusasiantuntijat, Celia

Mitä on saavutettavuus?

- Suomessa käytetään kahta termiä saavutettavuus ja esteettömyys.
- Saavutettavuus alkaa olla vakiintunut termi, kun puhutaan digitaalisesta ympäristöstä.
  - Laissa digitaalisten palvelujen tarjoamisesta puhutaan juuri saavutettavuudesta.
- Esteettömyys on käytössä etenkin, kun puhutaan rakennetusta ja fyysisestä ympäristöstä.
  - [Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä 241/2017](#) tuli voimaan 1.1.2018.
- Saavutettavuus tarkoittaa sitä, että jonkin palvelu tai tuote on mahdollisimman monen ihmisen käytettävissä mahdollisimman helposti.

Lainsäädännöstä

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista

Suomessa voimaan 10.6.2016

- 9. artikla: Esteettömyys ja saavutettavuus

Tavoitteena varmistaa "yhdenvertaisen pääsyn fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, tiedottamiseen ja viestintään, mm. tieto- ja viestintäteknologiaan ja -järjestelmiin, sekä muihin yleisölle avoimiin tai tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin sekä kaupunki-että maaseutualueilla."

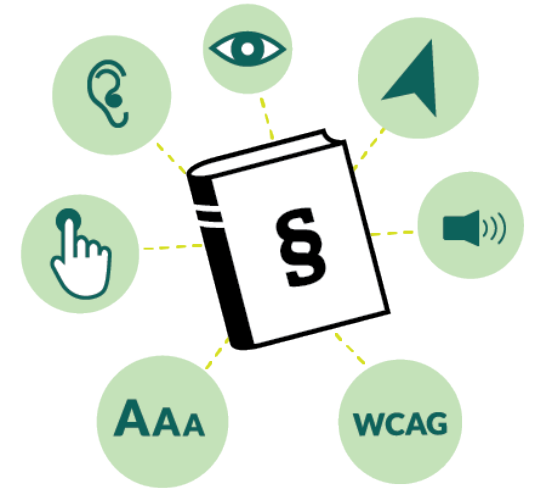
[YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista \(pdf\)](#)

*YK:n yleissopimus
vammaisten
henkilöiden
oikeuksista ja
sopimuksen
valinnainen
pöytäkirja*

Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta

- Taustalla EU:n ns. saavutettavuusdirektiivi
- Digitaalinen palvelu on verkkosivusto tai mobiilisovellus, joka on "yleisölle tarjolla"
  - Verkkotunnuksella yksilöitävä digitaalinen tietosisältö, esim. <https://finna.fi/>
  - Mobiililaitteilla käytettävä sovellusohjelmisto
  - Koskee myös kirjautumista edellyttäviä palveluja
- Koskee julkista sektoria
  - Valtion ja kuntien virastot, laitokset ja liikelaitokset
  - Julkisoikeudelliset laitokset
  - Yritysten, säätiöiden ja yhdistysten verkkopalvelut, jos julkista rahoitusta on vähintään puolet
  - Yliopistot ja ammattikorkeakoulut

Saavutettavuus laissa

- "saavutettavuudella [tarkoitetaan] periaatteita ja tekniikoita, joita on noudatettava digitaalisten palvelujen suunnittelussa, kehittämisessä, ylläpidossa ja päivittämisessä, jotta ne olisivat paremmin käyttäjien, erityisesti vammaisten henkilöiden, saavutettavissa"
 - [Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta](#), 2 §

(jatkuu)

- "Palveluntarjoajan on varmistettava digitaalisten palvelujensa sisältöjen havaittavuus ja ymmärrettävyys sekä käyttöliittymien ja navigoinnin hallittavuus ja toimintavarmuus saavutettavuusvaatimusten mukaisesti."
  - Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta, 7 § (HE)
- Tässä kohdin viitataan Verkkosisällön saavutettavuusohjeiden (Web Content Accessibility Guidelines, WCAG) pääperiaatteisiin.
- Itse laissa viitataan EU:n viralliseen lehteen, joka viittaa standardiin EN 301 549 v. 2.1.2, joka puolestaan viittaa WCAG 2.1 -ohjeisiin ja onnistumiskriteereihin tasoilla A ja AA.

Mitä sisältöjä laki koskee?

- Verkkosivustoja (html-sivut)
- Verkkoon linkitettyjä "toimisto-ohjelmilla tuotettuja" dokumentteja
  - PDF
  - Microsoft Office -asiakirjat: Word, Excel ja PowerPoint
  - Avoimen lähdekoodin vastaavat asiakirjat (OpenOffice, LibreOffice)
- Verkossa täytettäviä ja lähetettäviä lomakkeita
- Videoita, jotka on taltioitu ja sisällytetty verkkosivuille
  - Tekstitys 14 vuorokauden kuluessa julkaisusta
- Äänitiedostoja (podcastit)
- Mobiilisovelluksia

Mitä sisältöjä EI laki koske?

- Ennen 23.9.2018 julkaistuja pdf-, Word- yms. dokumentteja
  - Paitsi jos tiedostoja tarvitaan henkilön etujen, oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseen
- "Kolmannen osapuolen sisältöä", esim. e-kirjat
- Suoria videolähetyksiä
- Karttapalveluja
  - Kerrottava kuitenkin oleelliset tiedot, esim. kirjallinen kuvaus siitä, miten julkisilla kulkuvälineillä pääsee kirjastoon tai museoon
- Sellaisia kulttuuriperintökokoelmien teosten ilmentymiä, joita ei voida muuttaa saavutettavuusvaatimukset täyttävään muotoon
  - Esim. digitaalinen tallenne käsikirjoitetusta kirjeestä, jos ei ole automatisoitua tai kustannustehokasta keinoa muuntaa tekstiä saavutettavaksi
  - Huom. Digitaaliset luettelot ko. aineistoista pitää olla saavutettavia

Siirtymäajat

- Uudet sivut, jotka julkaistu 23.9.2018 jälkeen, kuntoon viimeistään 23.9.2019
- Vanhat sivut, julkaistu ennen 23.9.2018, kuntoon viimeistään 23.9.2020
- Mobiilisovellukset viimeistään 23.6.2021

Huomaa

- Lakia "sovelletaan digitaalisissa palveluissa oleviin toimisto-ohjelmien tiedostomuotoihin, jotka on julkaistu 23 päivän syyskuuta 2018 jälkeen."
- Siis kaikki 23.9.2018 jälkeen julkaistut pdf-, PowerPoint- ja Word-tiedostot pitää tehdä saavutettaviksi viimeistään **23.9.2020!**
- Videoita ja äänitteitä vaatimukset koskevat 23.9.2020 alkaen eli sen jälkeen julkaistut videot ja äänitteet pitäisi tehdä saavutettaviksi.

Kohtuuton rasite

- Palveluntarjoaja voi poiketa saavutettavuusvaatimuksista vain, jos se **ennakkoon tehdyn saavutettavuusarvioinnin** perusteella voi osoittaa vaatimusten toteuttamisen aiheuttavan sen toiminnalle kohtuuttoman rasitteen.
- Mutta: Kohtuuttomaan rasitteeseen ei voitaisi vedota koko digitaalisen palvelun osalta, vaan ainoastaan niiden **palvelun osien osalta**, joiden toteuttaminen saavutettaviksi olisi vaikeaa. Kohtuuttomaan rasitteeseen ei voida vedota kuin ajallisesti rajattu aika.

Saavutettavuusseloste

- Palveluntarjoajan on ylläpidettävä saavutettavuusselostetta
  - selvitys siitä, mikä on palvelun saavutettavuuden tila
  - mitkä palvelun osat eivät ole saavutettavia ja miksi
- Saavutettavuusseloste pitää julkaista siinä vaiheessa, kun palvelun on täytettävä saavutettavuusvaatimukset
  - Käytännössä siis 23.9.2019 tai 23.9.2020
  - Mobiilisovelluksissa 23.6.2021
- Selostettava on päivitettävä vähintään vuosittain
- Tulossa selkeä malli Etelä-Suomen AVI:n [saavutettavuusvaatimukset.fi](https://www.suomi.fi/saavutettavuusvaatimukset)-sivustolle.

Saavutettavuuspalaute

- Jokaisella on oikeus antaa palveluntarjoajalle verkkopalvelusta saavutettavuuspalautetta verkkolomakkeella tai sähköpostilla.
  - Palveluntarjoajan pitää antaa sähköinen yhteystieto, johon palauteen voi lähettää
- Käyttäjä voi
  - antaa palautetta saavutettavuusvaatimusten poikkeamista
  - pyytää tarkennuksia kohtuuttoman rasitteen perusteluihin
  - pyytää ei-saavutettavaa sisältöä tai palvelua saavutettavuusvaatimukset täyttävässä muodossa tai muuten hänelle sopivalla (saavutettavalla) tavalla
    - Esimerkiksi sellainen sisältö, johon saavutettavuusvaatimukset eivät ulotu, kuten vanhat pdf-tiedostot
- Jos palveluntarjoaja ei anna tietoja saavutettavassa muodossa, sen on laadittava palvelun käyttäjälle kirjallinen ja perusteltu todistus.

Valvontaa

- Valvontaviranomainen on Etelä-Suomen AVI
  - Neuvoo ja ohjeistaa palveluntarjoajia
  - Huolehtii, että standardit ovat tarjolla suomeksi ja ruotsiksi
  - Valvoo ja tarkistaa saavutettavuusvaatimusten noudattamista
  - Raportoi Euroopan komissiolle
- Käyttäjät voivat tehdä valvontaviranomaiselle kantelun tai selvityspyynnön.
- www.saavutettavuusvaatimukset.fi
- Twitter: @saavutettava
- Sähköposti: saavutettavuus@avi.fi

Mitä pitäisi tehdä?

- Selvittää, kuinka hyvin omat verkkosivut ja mahdolliset muut verkkopalvelut noudattavat WCAG 2.1 -vaatimuksia.
- Varmistaa, että verkkosivujen julkaisualusta tukee saavutettavuutta.
- Ymmärtää, että kyseessä ei ole kertaluontoinen projekti, vaan saavutettavuus on otettava osaksi jokapäiväistä digitaalista toimintaa.
- Koko organisaatio asian taakse!
- Varmistaa oma osaaminen omassa roolissaan
  - Osa tehdä saavutettavia digitaalisia hankintoja
  - Osa käyttää verkkosivujen julkaisualustan saavutettavuutta tukevia toimintoja
  - Osa tuottaa saavutettavia pdf-, Word- tai PowerPoint-tiedostoja
  - Osa tuottaa saavutettavia videoita

Lisätietoja

- AVI:n www.saavutettavuusvaatimukset.fi
- På svenska: Webbtillgänglighet
- Celian tuottama ohjesivusto www.saavutettavasti.fi
- [Papunetin Saavutettavuussivusto](#)
- Erityisesti viestijöille ja sisällöntuottajille [Ymmärrän!-seminaarin esitykset](#) (PowerPointit ja videotallenteet ilman tekstitystä)
- Iltapäivän klinikka saavutettavuudesta klo 13.20-14.15

Esteettömyysdirektiivi

- Huhtikuussa 2019 hyväksyttiin EU:n esteettömyysdirektiivi (European Accessibility Act).
- Tulee voimaan 28.6.2025.
  - Kansallinen lainsäädäntö 28.6.2022
- Koskee mm. seuraavia tuotteita ja palveluita
  - Lippuautomaatit
  - Digitaaliset yleisöpäätteet
  - Audiovisuaaliset mediapalvelut
  - E-kirjat ja e-kirjojen lukulaitteet
  - Verkkokauppa
- Koskee EU:n sisämarkkinoilla toimivia yrityksiä ja markkinoilla olevia tuotteita
  - Vain mikroyritykset ulkopuolella.

Kiitos!

Email: saavutettavuus@celia.fi

Twitter: [@celia_gov](https://twitter.com/celia_gov)

